

EUROOPA POOLAASTA TEMAATILINE TEABELEHT

MAKSUSTAMINE

1. SISSEJUHATUS

Kuigi majandustingimused on viimasel ajal paranenud, mõjutavad Euroopa Liitu ikka veel kriisi tagajärjed, sealhulgas investeeringute vähesus ja suurenev ebavõrdsus. Seetõttu nõuavad paljud kodanikud kogu ELis, et rohkem tähelepanu pöörataks sotsiaalsele õiglusele.

Maksustamisel on õiglase ühiskonna ja tugeva majanduse kujundamises keskne osa. See võib aidata vähendada ebavõrdsust ning seda mitte üksnes sotsiaalse liikuvuse toetamisega, vaid ka turupõhiste sissetulekute ebavõrdsuse vähendamisega.

Samuti võib maksupoliitikal olla suur mõju tööhõivega seotud otsustele, investeeringute tasemele ja ettevõtjate valmidusele laieneda¹, mis kõik toovad kaasa suurema majanduskasvu.

Seetõttu lähtutakse maksustamispoliitika hindamisel neljast prioriteedist:

- investeeringute suurendamine;
- tööhõive toetamine;
- ebavõrdsuse vähendamine;
- maksukuulekuse tagamine.

Selles teabelehes kirjeldatakse maksupoliitilisi probleeme, millega ELi riigid nendes valdkondades silmitsi

seisavad. Järgmisena esitatakse poliitikavahendid, mis võivad aidata neid lahendada. Viimasena uuritakse olukorda asjaomastes riikides, tuginedes hulgale näitajatele ja hiljutistele maksureformidele.

See teabeleht ei hõlma maksustamise vältimist, mida käsitletakse eraldi teabelehes. Siin esitatud analüüsi tuleks lugeda koos temaatiliste teabelehtedega järgmistel teemadel:

- teadusuuringud ja innovatsioon;
- naiste osalemine tööjõus;
- deklareerimata töö;
- aktiivne tööturupoliitika;
- ebavõrdsus;
- sotsiaalne kaasatus;
- korrupsioonivastane võitlus;
- elamumajandus.

2. ELI VALITSUSTE MAKSUPOLIITILISED PROBLEEMID

2.1. Investeeringute suurendamine

Kogu maksukoormus erineb ELi riikides märkimisväärselt.

2017. aastal ulatub maksude suhe SKPsse² EL 28 riikides hinnanguliselt 24,1 %st Iirimaal 45,6 %ni Taanis (joonis 1).

¹ Et saada rohkem teavet siin tõstatatud teemade kohta, vt Euroopa Komisjon (2017), „Tax Policies in the European Union: 2017 Survey“, avaldatakse peagi.

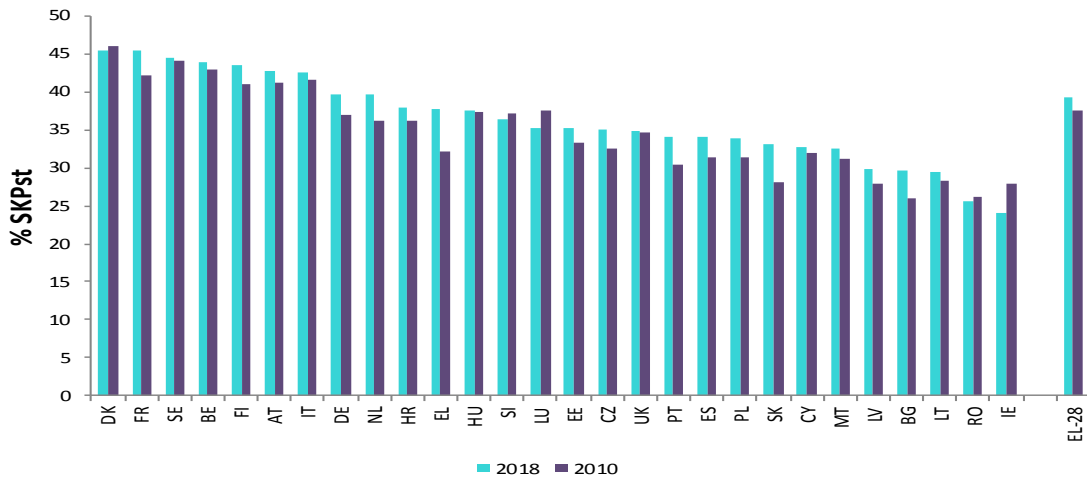
² See näitaja hõlmab tegelikult tasutud sotsiaalmakseid, aga selles ei võeta arvesse ametnikele tehtud arvestuslikke makseid, mida mõned valitsused makstuks loevad.

Erinevused maksustamise kogutasemete vahel kajastavad tegelikult sotsiaalsete eelistuste erinevusi seoses avalike hüvedega.

Siiani pole leitud kindlaid tõendeid selle kohta, et maksustamise kogutase mõjutab

majanduskasvu. Saadud on aga parem arusaam sellest, kuidas maksusüsteemi üksikkomponendid mõjutavad kasvu tootmistegurite kogutootlikkuse, aktsiakapitali suurendamise või tööjõupakkumise kaudu.

Joonis 1. ELi riikide kogu maksukoormus protsendina SKPst, 2012 ja 2018

Allikas: Euroopa Komisjon, AMECO

On põhjalikult tõendatud, et äriühingute ja füüsiliste isikute tulu maksustamisel on mõju majanduskasvule ja investeringutele. Äriühingu tulumaks mõjutab nii äriühingute asukohti kui ka oma- ja välismaiseid otseinvesteeringuid.

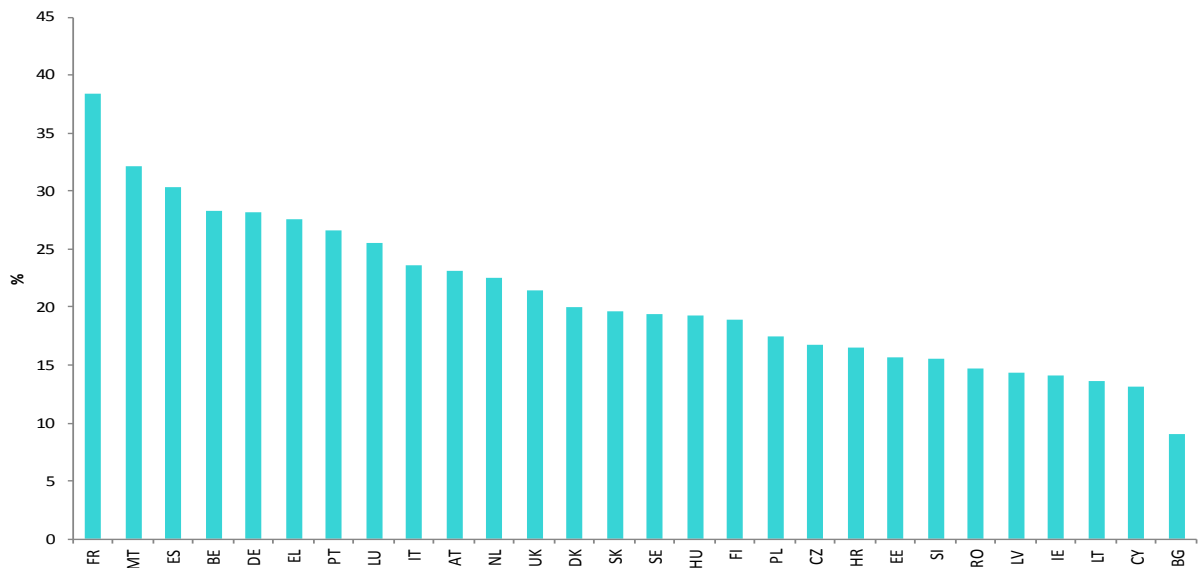
Maksumäärad, maksubaasi kindlaksmääramine ja maksukuulekuse aspektid on peamised maksustamise majandusmõju määravad tegurid. Eri rahastamisallikate maksustamislahendused, pakutavad maksusoodustused ning aeg, mille ettevõtte kulutavad maksukohustuse täitmisele, võivad mõjutada tulusaid investeeringuid.

Erinevuste tõttu äriühingu tulumaksus võivad hargmaised ettevõtjad kanda oma kasumi kõrgete maksudega riikidest üle madalate maksudega riikidesse.

Tegelikud maksumäärad hõlmavad mitmesuguseid tegureid, mis ei piirdu üksnes äriühingu seadusjärgse tulumaksuga, sealhulgas maksubaasi elemente, rahastamisallikat (võlg, jaotamata kasum või uus omakapital) ning vara, millesse investeeritakse (masinad, hooned, immateriaalne vara, varud ja finantsvara).

Järgneval joonisel on näidatud erinevusi keskmiste tegelike äriühingu tulumaksumäärade vahel, mis ulatuvad 38,4 %st Prantsusmaal 9 %ni Bulgaarias.

Joonis 2. ELi liikmesriikide keskmised tegelikud äriühingu tulumaksumäärad protsentides, 2016

Allikas: ZEW (2016), „Effective tax levels using the Devereux/Griffith methodology: intermediate report 2016”. Projekt Euroopa Komisjonile.

Märkus. 1) Keskmine tegelik äriühingu tulumaksu määr näitab makse, mida äriühingud maksavad inframarginaalsetelt investeeringutelt, millelt saadav kasum ületab tavalist kapitalitasuvust. 2) Küprose, Belgia ja Itaalia omakapitali toetussüsteemi kajastamisel eeldatakse, et süsteemis kasutatavad intressimäärad on võrdsed mudeli turuintressimääraga.

Otsuseid vähem või rohkem investeerimise kohta mõjutab efektiivne maksupiirmäär, st maksukoormus viimase projekti investeeritud euro puhul, millega kulud täpselt tasa teenitakse (nn piirinvesteering).

Mida madalam on efektiivne maksupiirmäär, seda enam soodustab maksusüsteem investeeringuid.

Efektiivse maksupiirmäära langetamiseks ja investeeringuid toetava maksusüsteemi

kujundamiseks on mitu moodust. Muu hulgas on need järgmised:

- kiirendatud amortisatsiooni kavad või kulude viivitamatu kajastamine kuludena;
- omakapitalikulude muutmine mahaarvatavaks;
- kahjumi ülekandmise tingimuste parandamine;
- teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste pakkumine.

Joonis 3. ELi riikide äriühingute efektiivsed maksupiirmäärad protsentides, 2016

Allikas: ZEW (2016), „Effective tax levels using the Devereux/Griffith methodology: intermediate report 2016”. Projekt Euroopa Komisjonile.

Märkused. 1) Näitaja põhineb Devereux/Griffithi mudelil. 2) Küprose, Belgia ja Itaalia omakapitali toetussüsteemi kajastamisel eeldatakse, et süsteemis kasutatavad intressimäärad on võrdsed mudeli turuintressimääraga.

2.2. Töökohtade loomise ja tööhõive toetamine

Töajajad mõjutavad nii üksikisikute otsuseid selle kohta, kas ja kui palju töötada (töajajapakkumine), kui ka töajajate otsuseid töajajate palkamise kohta, sest nendega suurenevad töajajakulud (töajajunõudlus)³.

Mõne elanikkonnarühma (madala kvalifikatsiooniga töajajad, noored, eakad ja leibkonnas teist palka saavad isikud) töajajapakkumine on maksude ja sotsiaalmaksete suhtes eriti tundlik⁴.

Järgneval joonisel on kujutatud kogu elanikkonna ja vähese haridusega inimeste

töehõive määra. See võib näidata, kas riigil on raskusi üldise töehõive või konkreetsete elanikkonnarühmade töehõive suurendamisega.

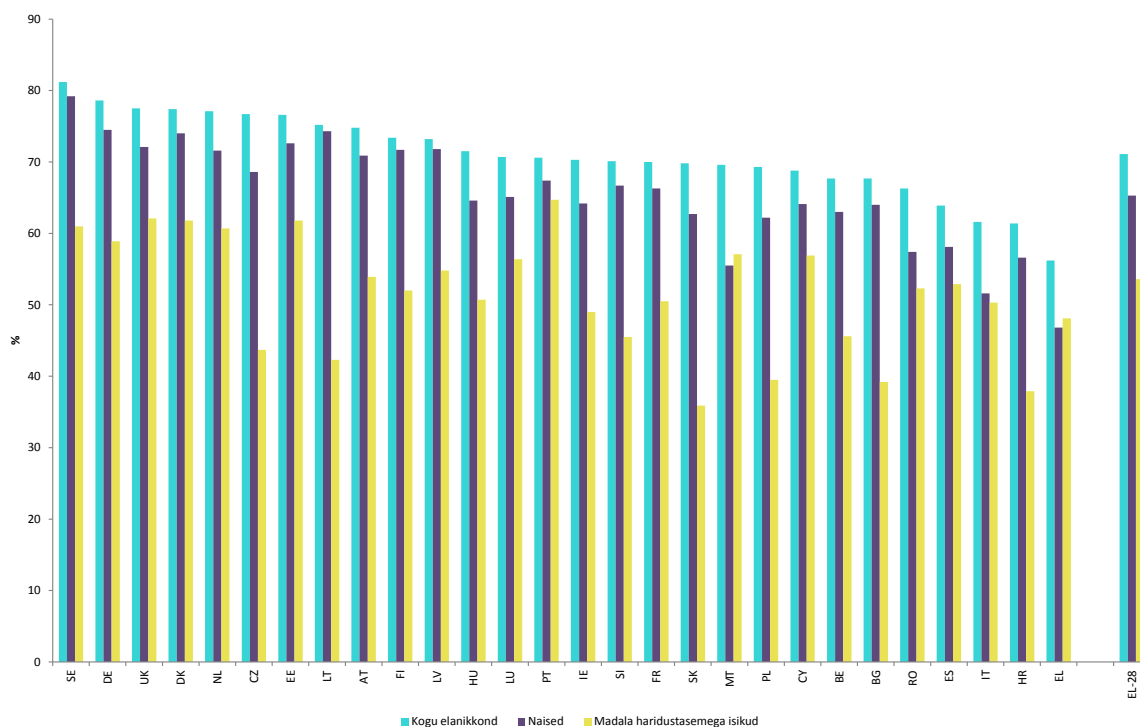
Kuigi töehõive määrad on ELi riikides viimastel aastatel paranenud, on olukord riigiti erinev. Samamoodi erineb riigiti lõhe vähese haridusega inimeste töehõive ja kogutöehõive vahel.

Nendevaheline lõhe on suurim Slovakkias (33,9 protsendipunkti) ja väiksem Portugalis (5,9 protsendipunkti).

³ Neid otsuseid mõjutavad ka sotsiaalhüvitised, mida on võimalik saada isikutel, kes ei tööta üldse või töötavad osalise tööajaga. Et saada teavet muude tegurite kohta, mis määravad maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide mõju töajajapakkumisele, vt eri näitajaid, mis on kättesaadavad Euroopa Komisjoni ja OECD ühises maksu- ja hüvitisnäitajate andmebaasis.

⁴ Vt nt Meghir, C., ja Phillips, D. (2010), „Labour Supply and Taxes”, Institute for Fiscal Studies (toim), *The Mirrlees Review: Dimensions of Tax Design*, Oxford University Press, lk 202–274.

Joonis 4. Kogu elanikkonna tööhõive; naised ja madala kvalifikatsiooniga töötajad, 2016

Allikas: Eurostat, 2017.

Märkus. 1) Vanuserühm on 20–64-aastased. 2) „Madal haridustase“ viitab ISCEDi tasemetele 0–2. 3) Naiste tööhõive määrade kasutamiseks leibkonna teiste palga saavate isikute tööhõive määrade asendusnäitajana. Tunnistatakse, et need näitajad pole tingimata samad. 4) Tööhõive määrade pole mõõdetud täistööajale taandatud töötajate arvu põhjal.

Maksukiil näitab proportsionaalset erinevust tööandja kantavate töötajaga seotud kulude ja töötaja netotulu (kättesaadava tulu) vahel.

Seega näitab see ajendeid nii töötamiseks (tööjõupakkumise pool) kui ka töötajate palkamiseks (tööjõunõudluse pool).

2010. ja 2016. aasta vahel vähenes ELis selliste inimeste keskmine maksukiil, kelle palk moodustab keskmisest palgast 50 %. Eri riikides on muutuste suund aga erinev (see suurenes 15s ja vähenes 10 riigis).

Maksukiilu struktuur on lühikeses perspektiivis oluline, sest selle mitmesugused komponendid võivad mõjutada kas tööjõunõudlust või tööjõupakkumist.

Järgneval joonisel on jaotatud keskmist palka teeniva vallaalise töötaja maksukiil selle eri komponentideks:

- füüsilise isiku tulumaks;
- tööandja sotsiaalmaksed;
- töötaja sotsiaalmaksed;
- peretoetused⁵.

Sellel on näidatud keskmisest palgast 50 % väiksemat palka teeniva vallaalise töötaja maksukiilu.

⁵ Peretoetused vähendavad Prantsusmaal ja Taanis üldist maksukiilu.

Joonis 5. Madalalpalgalise töötaja maksukiilu struktuur ELi eri riikides, 2016

Allikas: Euroopa Komisjoni maksu- ja hüvitisnäitajate andmebaas OECD maksude ja hüvitiste mudeli alusel, ajakohastatud 10.4.2017.

Märkused. 1) Küprose kohta puuduvad värsked andmed. 2) Andmed on esitatud lasteta vallaliste töötajate kohta, kelle palk moodustab keskmisest palgast 50 %.

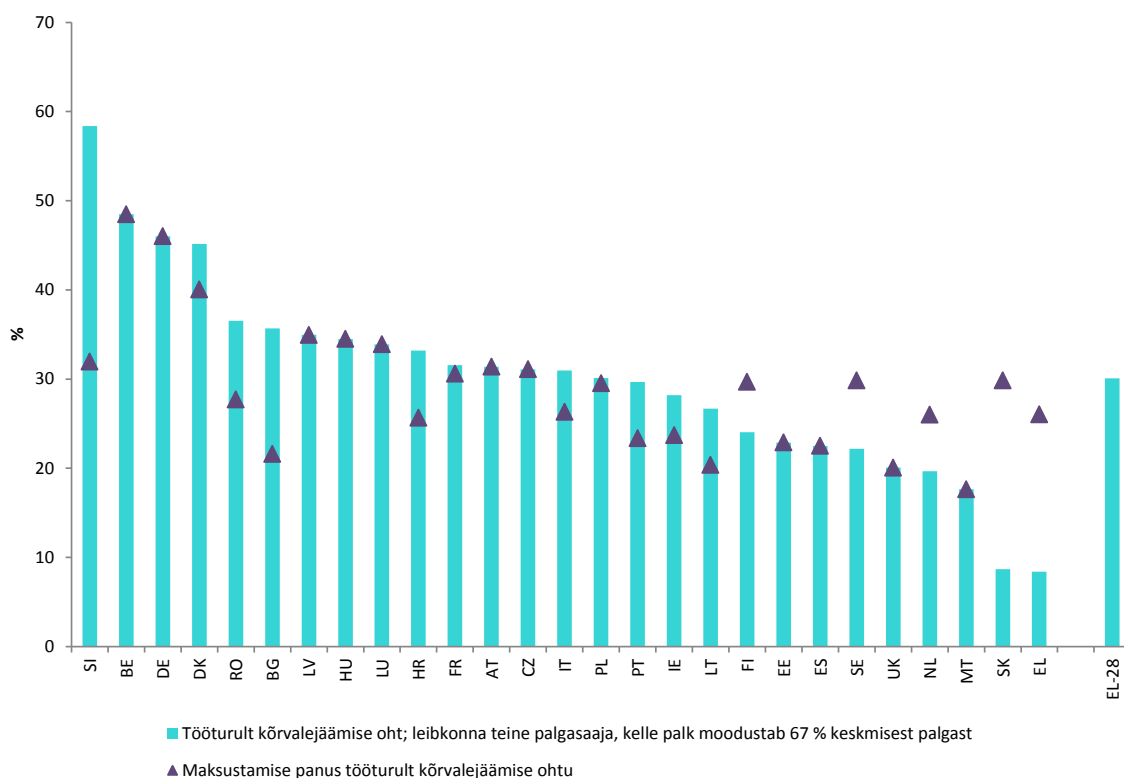
Maksusüsteemi omadused, nagu ülekantavad **maksuvähendused ja ühise maksustamise ulatus**, koos sotsiaalkindlustussüsteemi omadustega, nagu majanduslikust olukorrast sõltuvate hüvitiste kaotamine, **võivad aidata kaasa maksupiirmäärade tõstmisele leibkonnas teist palka saavate isikute puhul, kes pärast tööturul eemalolekut tööle hakkavad või oma sissetulekut suurendavad.**

Allpool esitatud joonisel on näidatud leibkonnas teist palka saavate isikute tööturul kõrvalejäämise ohtu ELi riikides⁶. Enamikus riikides suurendab maksustamine seda ohtu leibkonnas teist palka teenivate isikute puhul suhteliselt palju juhtudel, kui esimene palgasaaja teenib keskmist palka.

Tuleks märkida, et muud tegurid, näiteks taskukohaste ja kvaliteetsete ametlike hooldusteenuste, sealhulgas eelkõige lapsehoiu kättesaadavus ning ka hästi välja töötatud töö- ja eraelu tasakaalustamise poliitika võivad mõjutada otsuseid selle kohta, kas tööle naasta või töötundide arvu suurendada.

⁶ Tööturul kõrvalejäämise oht – või mitteaktiivsete isikute tööle naasmise kaudne maks – näitab seda osa lisanduvast brutopalgast, mis maksudena sisse nõutakse, kui mitteaktiivne isik (kellel pole õigust saada töötushüvitist, aga kes vastab sissetulekust sõltuva sotsiaalabi andmise tingimustele) tööle asub. Teisisõnu mõõdetakse selle näitajaga rahalisi ajendeid pärast tööturul eemalolekut (ja sotsiaalabi saamist) tööle asumiseks.

Joonis 6. Leibkonnas teist palka saavate isikute tööturult kõrvalejäämise oht ELi riikides, 2015

Allikas: Euroopa Komisjoni maksu- ja hüvitisnäitajate andmebaas OECD maksude ja hüvitiste mudeli alusel. Märkus. 1) Tööturult kõrvalejäämise ohtu puudutavad andmed on esitatud kahe palgasaajaga ja kahe lapsega pere leibkonna teise palgasaaja kohta, kelle palk moodustab 67 % keskmisest palgast; peamine palgasaaja teenib keskmist palka. 2) „Maksustamise panus“ on esitatud protsendipunktides ja viitab sellele, kui palju maksustamine panustab tööturult kõrvalejäämise ohtu (lisaks mõjutavad seda näiteks kaotatud töötushüvitised, sotsiaalsabi ja majutustoetused).

2.3. Ebavõrdsuse vähendamine ja sotsiaalse liikuvuse edendamine

Allpool esitatud joonisel on näidatud **netotulu ebavõrdsust** (pärast makse ja toetusi) Gini indeksi alusel ning **suhtelises vaesuses** elanikkonnaosa protsenti eri ELi riikides.

Kuigi ELis on üks maailma arenenumatest heaoluühiskondadest, esineb siiski märkimisväärset ebavõrdsust.

Leedus, Rumeenias, Bulgaarias, Lätis ja Eestis on sissetulekute ebavõrdsus pärast makse ja siirdeid suurim.

Joonis 7. Sissetulekute ebavõrdsus ELi riikides, 2016

Allikas: Eurostat, sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC). 2016

Märkused. 1) Vertikaaltelg: Gini kordajad. Skaala ulatub nullist sajani. Väärtus 0 märgib täiuslikku võrdsust (kõigi sissetulek on sama) ja 100 märgib suurimat võimalikku ebavõrdsust (kogu sissetuleku saab üks isik; keegi teine ei saa midagi). Pensionid kuuluvad sotsiaalsirete hulka. 2) Horisontaaltelg: suhtelise vaesuse määr protsendina kogu elanikkonnast. See näitaja täiendab Gini kordajat, et anda täpsem ülevaade sotsiaalsetest probleemidest ELi riikides. See kujutab selliste inimeste osakaalu kogu rahvastikus, kelle sissetulek moodustab pärast sotsiaalsiirdeid vähem kui 60 % mediaanekvivalentssissetulekust. 3) Iirimaa, Itaalia ja Luksemburgi kohta puuduvad 2016. aasta andmeid, seega kasutatakse 2015. aasta andmeid. 4) EL 28 keskmine on arvutatud riikide üksiknäitajate rahvaarvuga kaalutud aritmeetilise keskmisena.

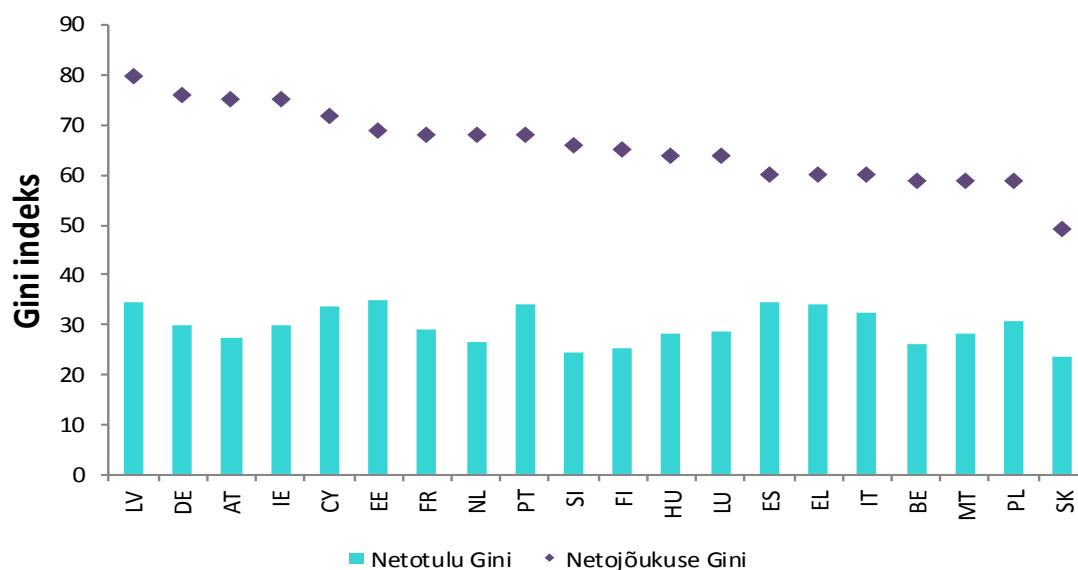
Eraisikute jõukuse kasvav kuhjumine ning ebavõrdsuse suurenemine Euroopas viimase 40 aasta jooksul on kaasa toonud elava avaliku arutelu olemasolevate maksusüsteemide õigluse kohta.

Jõukuse ebavõrdsus on suurem kui sissetulekute ebavõrdsus (joonis 7). See on viinud tõdemuseni, et

ebavõrdsusega tuleb tegeleda nii sissetulekuid kui ka jõukust silmas pidades.

Kättesaadavatest andmetest nähtub, et jõukuse ebavõrdsus on eriti suur probleem Lätis, Saksamaal, Austrias ja Iirimaa.

Joonis 8. Sissetulekute võrdsuse (2016) ja jõukuse ebavõrdsuse tase (2014)

Allikas: Euroopa Komisjoni arvutused Euroopa Keskpaiga kodumajapidamiste finantskäitumise ja tarbimisharjumuste uuringu põhjal, 2016, ning Eurostat 2016.

Märkus. Neto jõukus on määratletud kui leibkondade koguvarade ja -kohustuste vahe.

Suuremat ebavõrdsust seostatakse väiksema sotsiaalse liikuvusega, sest ebavõrdsus mõjutab võimalusi⁷. Sotsiaalne liikuvus võib olla nii põlvkondadesisene kui ka -vaheline.

Põlvkondadesisene liikuvus viitab isiku võimalusele oma elu jooksul kõrgemale või madalamale positsioonile liikuda (nt sissetulekute asjus).

Põlvkondadevaheline liikuvus viitab sellele, mil määral inimeste sotsiaal-majanduslikud omadused kajastavad nende vanemate omasid.

Põlvkondadevaheline liikuvus on oluline näitaja hindamaks, kas inimesed saavad saavutada ühiskonnas edu, olenemata oma sotsiaal-majanduslikust taustast. See on tihedalt seotud **võrdsete võimalustega**.

Maksustamisel on oma osa sotsiaalse liikuvuse toetamises, näiteks:

2.4. Maksukuulekus⁸

Maksudest kõrvalehoidumine on seadusevastane tegevus, mille korral maksukohustust varjatakse või eiratakse, st maksumaksja tasub vähem makse, kui ta on õigusnormidest tulenevalt kohustatud maksma, varjates maksuhalduri eest sissetulekut või teavet.

Maksudest kõrvalehoidumise näide on osast müükidest teatamata jätmine, et maksta vähem käibemaksu. Teine näide on seotud deklareerimata tööga, mille puhul ei maksta füüsilise isiku tulumaksu ega sotsiaalmakseid.

Selle kohta, kui suurt osa maksudest, mis tuleks koguda, lõpuks siiski ei koguta, on antud eri hinnanguid. Käibemaksulõhe on aga ainus maksulõhe, mille puhul on olemas kõigi ELi riikide kohta võrreldavad hinnangud, mis põhinevad ühisel meetodikal.

⁷ Corak, M. (2013), „Income Inequality, Equality of Opportunity, and Intergenerational Mobility“. IZA aruteludokument nr 7520.

⁸ Agressiivse maksuplaneerimise ja maksustamise vältimise küsimusi käsitletakse eraldi teabelehes.

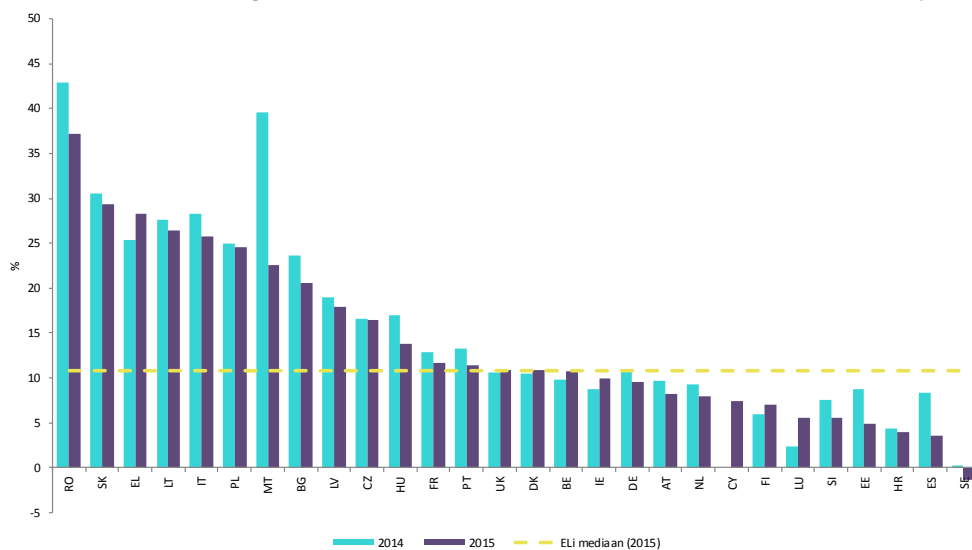
- kvaliteetse hariduse rahastamisallikana;
- vahendina, millega vähendada privileegide või ebasoodsate tingimuste ülekandumist ühest põlvkonnast järgmisesse;
- tulude ja eelkõige jõukuse ümberjaotamisega, soodustades käitumist, mis suurendab sotsiaalset liikuvust.

Käibemaksulõhe on tegelikult kogutud käibemaksusumma ning käibemaksueeskirjade kohaselt teoreetiliselt kogutava käibemaksu hinnangulise summa vahe.

See näitab käibemaksukohustuse täitmise ja täitemeetmete tõhusust igas liikmesriigis.

Käibemaksulõhe on suurim Rumeenias, Slovakkias, Kreekas ja Leedus.

Joonis 9. Käibemaksulõhe protsendina teoreetilisest käibemaksukohustusest, 2014/2015

Allikas: CASE et al. (2017). Uuring ja aruanded käibemaksulõhe kohta EL 28 liikmesriikides: 2017. aasta lõpparuanne, TAXUD/2015/C/131.

3. POLIITIKAVAHENDID MAKSUPOLIITILISTE PROBLEEMIDE LAHENDAMISEKS

Maksusüsteemi õigluse ja tõhususe hindamiseks tuleb vaadata peamiselt määra, mil see

- soodustab investeringuid;
- toetab töökohtade loomist ja tööhõivet;
- vähendab ebavõrdsust;
- saavutab maksukuulekuse kõrge taseme.

Kuigi tõhususe ja õigluse eesmärkide vahel tehakse mõnikord kompromisse, ei vastandu õiglus ja tõhusus kindlasti teineteisele.

3.1. Investeeringute suurendamine

Investeeringute vähesus tähendab väiksemat kasvu, aga see pärsib ka tootlikkuse kasvu ning toob pikemas

perspektiivis kaasa kehvemad töö- ja kasvuvõimalused.

Investeeringute suurendamine on seetõttu üks komisjoni peamistest poliitilistest prioriteetidest.

Oluline on kujundada maksusüsteem, mis hoiab efektiivse maksupiirmäära madala ja väldib seega tulusate investeeringute tegemise ajendite kadumist.

See ei tähenda, et maksumäärasid tuleks alandada. Selle asemel vähendavad efektiivset maksupiirmäära kiirendatud amortisatsiooni kavade, kulutuste viivitamatu kajastamine kuludena või omakapitali kaudu rahastamise kulude muutmine mahaarvatavaks, isegi kui seda tasakaalustab maksumäärade muutmine.

Õiguskindlus, stabiilsed, etteaimatavad ja lihtsad maksueeskirjad on olulised äri- ja otsuseid tegevatele investoritele.

Maksusüsteemi moonutused võivad mõjutada juurdepääsu rahastamisele ja pärssida omakapitaliinvesteeringuid.

Maksustamine on valitsuste üks peamisi vahendeid ettevõtluse ja innovatsiooni soodustamiseks.

Maksupoliitika võib aidata vähendada ettevõtlusriski ja ettevõtlustegevuse kulusid. Maksustamine aitab korrigeerida turutõrkeid; näited on muu hulgas ebapiisavad investeeringud teadus- ja arendustegevusse ning keskkonnamõjud, nagu saaste.

Hästi välja töötatud maksusüsteem võib seega tõsta elatustaset, pakkudes ajendeid arukateks ja keskkonناسäästlikeks investeeringuteks.

Maksuhalduse tõhusus mõjutab üldsuse usaldust süsteemi vastu. Maksumaksjad usaldavad tavaliselt rohkem organisatsioone, mida nähakse tõhusate ja tulemuslikena.

Maksude kogumise kulude kõrval tuleks tähelepanu pöörata ka maksude maksimisega seotud kuludele. Neile viidatakse tihti kui **maksukuulekuskuludele**. Need võivad takistada uute ettevõtete loomist, soodustada varimajandust ja maksukohustuse täitmata jätmist ning kahjustada ettevõtete ja riikide konkurentsivõimet.

3.2. Töökohtade loomise ja tööhõive toetamine

Tööhõivumaksude vähendamine võib olla vahend suurema tööhõive edendamiseks, eelkõige siis, kui suured tööhõivukulud takistavad palkamist (st tööhõivunõudlusega seotud probleemid) või kui tööle asumiseks pole suuri ajendeid väikese palga tõttu (tööhõivupakkumisega seotud probleemid).

Tööhõivumaksude vähendused, mis on suunatud haavatavatele ja vastuvõtlikumatele elanikkonnarühmadele, nagu madalapalgalised ja leibkonna teist palka saavad isikud, võivad aidata suurendada tööhõivet ning vähendada samal ajal vaesust ja sotsiaalset tõrjutust.

Kuna üksnes vähestel riikidel on piisavalt eelarvepoliitilist manööverdamisruumi, et kaaluda tööhõivumaksude vähendamist ilma kompensatsioonideta, tuleb uurida, kuidas selliseid kärpeid rahastada.

Maksustamise ümbersuunamine muudele maksubaasidele on üks võimalus. Maksude ümbersuunamise võimalik ulatus sõltub olemasolevast maksustruktuurist.

Teatavaid maksubaase peetakse kasvule vähem oluliseks, sealhulgas tarbimismakse, korduvaid eluasememakse ja keskkonnamakse.

Hiljutises majanduskirjanduses on aga tähelepanu juhitud erinevatele reaktsioonidele, mittelineaarsele mõjule ning lühi- ja pikaajalise mõju ulatuse erinevustele. Maksu üksikasjalik ülesehitus on vähemalt sama oluline kui maksusüsteemi struktuur.

Sellest hoolimata võivad tööhõivumaksude kõrged määrad koos suhteliselt väikse maksukoormusega tarbimismaksude, korduvate omandimaksude või keskkonnamaksude vormis näidata, et on võimalik suunata maksustamine tööhõivumajandusele. Omakorda tuleb arvesse võtta jaotuslikku mõju, mis kaasneb nendes valdkondades maksude tõstmisega.

3.3. Ebavõrdsuse vähendamine ja sotsiaalse liikuvuse edendamine

Maksustamisel on oma osa õiglase ühiskonna kujundamises, sealhulgas

- tagades sobivad tulud avaliku sektori kulutuste rahastamiseks;
- leevendades ebavõrdsust ja/või
- toetades sotsiaalset liikuvust ja põlvkondadevahelist õiglust.

Selliste meetmete nagu **võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele või tervishoiule eesmärk on suurendada võimaluste võrdsust**. Maksustamisega rahastatakse neid avaliku sektori kulutusi, tuginedes sobivale maksustruktuurile ja kõigi maksumaksjate tegelikule maksukuulekusele.

Maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemid võivad olla võimsad vahendid

ümberjaotamise abil sissetulekute ebavõrdsuse vastu võitlemiseks. Endiselt on oluline võtta arvesse maksusüsteemide sotsiaalset mõju, et leida kooskõlas riikide eelistustega sobiv tasakaal maksustruktuuri tõhususe ja õigluse vahel.

Maksustamist võib kasutada ka teatavate käitumisviiside ajendamiseks.

Süsteemi struktuuril on keskne osa. Peale tulu maksustamise ja rahaliste hüvitiste tagamise on maksusüsteemi üldisel struktuuril⁹ oma osa sissetulekute ja jõukuse ebavõrdsuse vähendamises ning sotsiaalse sidususe edendamises.

Tähtis on tagada, et kodanike üldine maksukoormus, mis erineb olenevalt nende tuluallikatest, oleks progressiivne ning et maksusüsteem oleks sidus ja tõhus. Ideaaljuhul võib selline süsteem aidata vähendada turupõhiste sissetulekute ebavõrdsust. Igal juhul peab see vältima nende suurendamist.

3.4. Maksukuulekus

Maksukuulekuse parandamine ning seeläbi maksutulu tagamine avaliku poliitika jaoks, et rahastada haridust, tervishoidu, taristut, kaitset jne, on hädavajalik õiglase ühiskonna loomiseks.

Maksupettuste ja maksudest kõrvalehoidumise vastu võitlemiseks on oluline kasutada mitmest elemendist koosnevat strateegiat.¹⁰ Parem sissenõudmine ja kontroll on tähtsad, aga seda on ka usalduse loomine ja maksukuulekuskultuuri arendamine.

Maksuhaldurid peavad üle vaatama kehtiva poliitika ja õigusraamistikud või töötama välja uued strateegiad tagamaks, et maksumaksjad täidavad oma kohustusi – eelistatult vabatahtlikult.

⁹ Sealhulgas käibemaks, omandimaksud, kapitalikasumi maks, pärandimaks, füüsilise isiku progressiivne tulumaks.

¹⁰ Agressiivse maksuplaneerimise ja maksustamise vältimise küsimusi käsitletakse eraldi teabelehes.

Maksualaste kuritarvituste piiriülene laad ning liikmesriikide majanduse integreeritus ELis nõuavad koordineeritud lähenemisviisi, mis ei seisne ainult üleeuroopalistes algatustes, vaid ka riikide poliitika kooskõlastamises.

4. OLUKORRA UURIMINE

4.1. Investeeringute suurendamine

Investeeringute soodustamine on olnud hiljutiste maksureformide oluline prioriteet, eelkõige kriisist mõjutatud riikides. Jõupingutusi on tehtud ka selleks, et ettevõtluskeskkonda maksustamise poolest lihtsustada. Riikide valitsused saavad aga teha enam, et investeeringuid maksupoliitikaga suurendada.

Enamik äriühingute tulumaksu süsteeme pakub ettevõtetele ajendeid suuremate laenude võtmiseks, lastes intressimaksed maha arvata, aga ei võimalda sarnast kohtlemist omakapitalile.

Võlapõhiste investeeringute soodsama maksukohtlemise tõttu on investeeringu tasuvuse tagamiseks vajalik minimaalne maksueelne kasum („kapitalikulu“) väiksem investeeringu puhul, mida rahastatakse võla abil. Võlgnevuste soodustamise ulatus on ELis erinev.

Võlgnevuste soodustamine toob kaasa suurema võlakoormuse, mis muudab ettevõtted kergemini haavatavaks ja riikide majanduse kriisialtimaks. Sellega kaasneb omakorda finantsstabiilsusega seotud riskide suurenemine ja tavaliselt ka ebaproportsionaalselt suur pankrottide arv. Eriti suur probleem on see noorte ja uuenduslike ettevõtete puhul, kellel pole sageli juurdepääsu välisrahastusele. Nad pannakse ebasoodsasse olukorda, olenemata nende olulisusest edasises majanduskasvus.

Võlgade ja omakapitali asümmeetrilisi maksustamislahendusi kasutavad mõned hargmaised ettevõtjad ka ära, et oma võlga üldise maksukoormuse vähendamiseks strateegiliselt korraldada.

Suurima omakapitali ja võlgade kaudu rahastamise kapitalikulude vahega

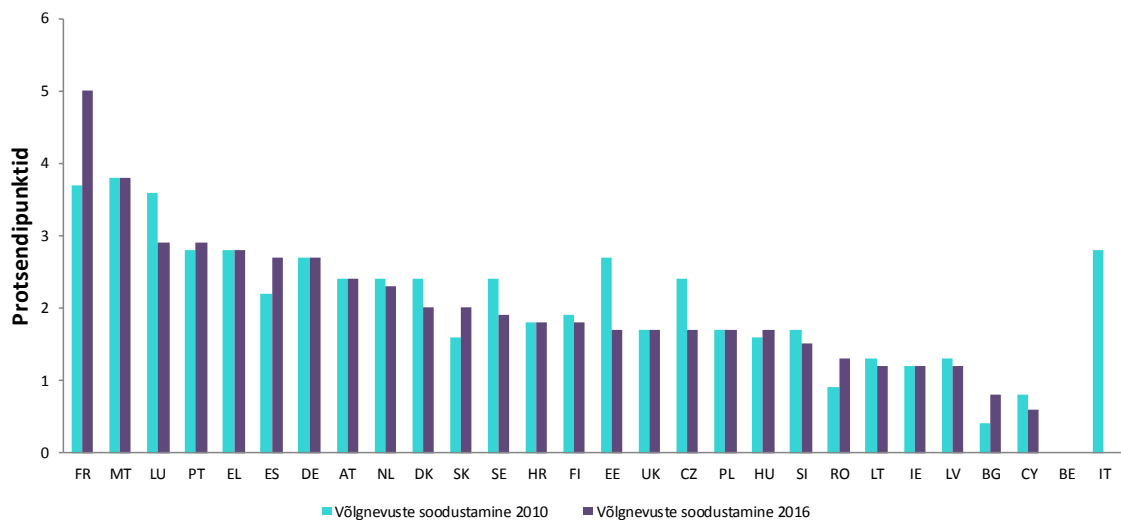
(võlgnevuste soodustamise näitaja) riigid on Prantsusmaa, Malta, Luksemburg, Portugal ja Kreeka.

Komisjoni ettepanekus **äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi kohta käsitletakse võlgnevuste soodustamisega kaasneva moonutuse kõrvaldamist, pakkudes majanduskasvu ja investeerimise edendamise soodustust.** See laseks teha tulust mahaarvamisi ettevõtetel, kes otsustavad rahastamiseks laenu võtmise asemel

omakapitali suurendada. Mahaarvamise arvutamiseks tuleks korrutada omakapitali muutus fikseeritud määraga, mis koosneb riskivabast intressimäärast ja riskipreemiast.

Majanduskasvu ja investeerimise edendamise soodustusi toetaks ranged kuritarvitusevastased sätted. Nii tagataks omakapitalile samasugused maksusoodustused nagu võlakohustustele ning luuakse neutraalsem ja investeerimist soodustav maksukeskkond.

Joonis 10. Võlgnevuste maksusoodustused äriühingute rahastamisel ELi riikides võrreldes omakapitaliga, 2016

Allikas: ZEW (2016), „Effective tax levels using the Devereux/Griffith methodology: intermediate report 2016”. Projekt Euroopa Komisjonile.

Märkused. 1) Joonisel on näidatud võlgnevuste soodustamist äriühingute maksustamisel mõõdetuna kapitalikulu vahena uue omakapitali ja võlapõhiste investeeringute puhul. Kapitalikulu näitab reaalinvesteeringu („piirinvesteeringu”) minimaalset maksueelset kasumit, mis on vajalik samasuguse maksujärgse kasumi saavutamiseks nagu turvalise investeeringu puhul kapitaliturul. Euroopa Majandusuuringute Keskuse (ZEW) tavaeelduse kohaselt on turvalise investeeringu tegelik tasuvus 5 %. 2) Küprose, Belgia ja Itaalia omakapitali toetussüsteemi kajastamisel eeldatakse, et süsteemis kasutatavad intressimäärad on võrdsed mudeli turuintressimääraga. Küprose puhul on võlgnevuste soodustamine endiselt väike, kuna süsteemi ei kohaldata finantsvarasse tehtavatele investeeringutele.

Hästi läbimõeldud teadus- ja arendustegevuse maksusoodustused edendavad teadus- ja arendustegevusega seotud investeeringuid ja innovatsiooni.

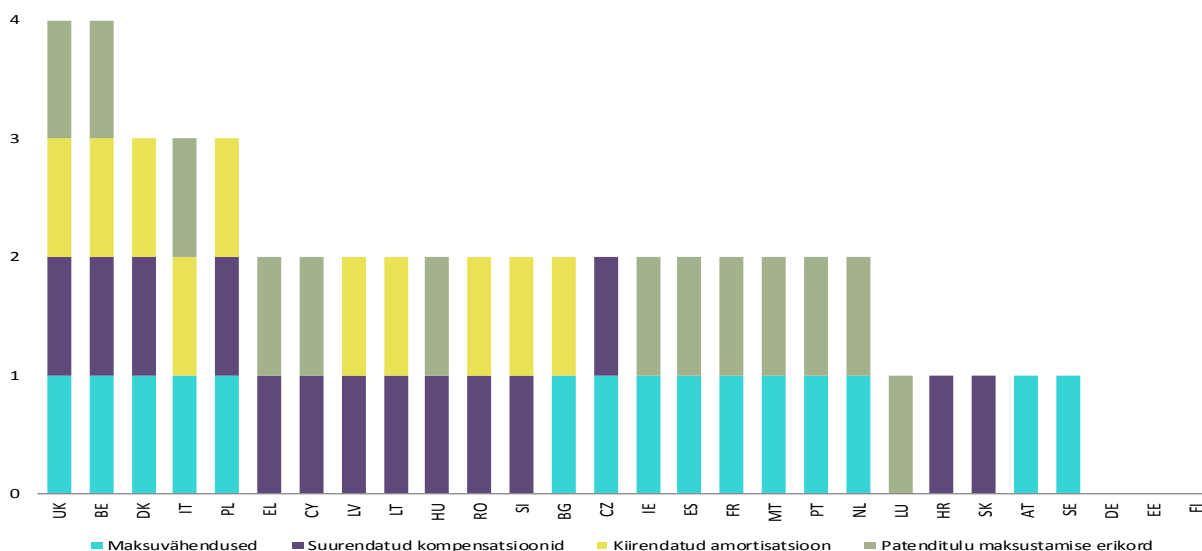
Maksukompensatsioon või -vähenemisi, mis põhinevad tegelikel teadus- ja arendustegevuse kuludel, peetakse heaks tavaks võrreldes tulemspõhiste süsteemidega, nagu patenditulu maksustamise erikord.

Patenditulu maksustamise erikorraga antakse maksusoodustusi teadus- ja

arendustegevusest saadud tulule. Uuringud näitavad, et see ei edenda teadus- ja arendustegevust ning seda võidakse kasutada hoopis kasumi ümberpaigutamisel, tuues kaasa suure tulude vähenemise.

Kokku 25 liikmesriiki kasutavad praegu maksusoodustusi, et edendada investeeringuid teadus- ja arendustegevusse. Järgneval joonisel on näidatud, milliseid maksusoodustusi igas riigis kasutatakse.

Joonis 11. Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste arv ELi riikides, 2016

Allikas: CPB (2014) ja võimaluse korral komisjoni talituste ajakohastused.

Märkused. 1) Saksamaal, Eestis ja Soomes pole teadus- ja arendustegevuse maksusoodustusi. 2) Soodustusi võidakse kohaldada äriühingute ja füüsiliste isikute tulumaksule, sotsiaalmaksetele ja palgafondimaksudele. 3) Joonisel on esitatud üksnes maksusoodustused. Need ei hõlma otsetoetusi.

Riskikapitali ja äriinglite maksusoodustused on muutunud ELis ja mujal investeerimise ja innovatsiooniga seotud poliitikameetmete kombinatsiooni järjest olulisemaks osaks. Selliseid maksusoodustusi on rakendatud 13 riigis, nagu näidatud joonisel 11.

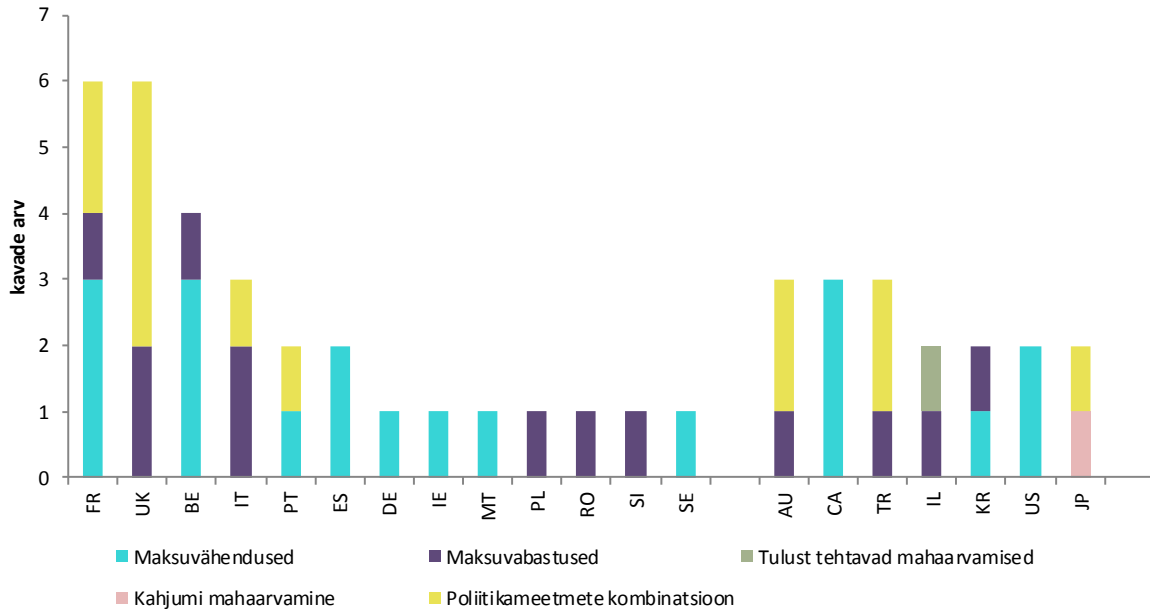
Kuigi riskikapitali ja äriinglite investeeringud aitavad luua töökohti ja suurendada tootlikkust, takistavad mitmesugused tegurid nende arengut. Näiteks on need investeeringud väga riskantsed ja teave on sageli puudulik. Maksustamine võib aidata neid investeerimistõkkeid ületada.

Värskes uuringus¹¹ tehti kapitaliturgude liidu kontekstis kindlaks riskikapitali ja äriinglite maksusoodustuste soovitatavad omadused. Maksusoodustuste kavand võivad näiteks aidata vähendada VKEde ja idufirmade investeerimisriski, pakkudes soodsatel tingimustel ettemakstud maksuvähendusi või kahjumi

¹¹ PWC ja IHS (2017), „Effectiveness of tax incentives for venture capital and business angels“.

mahaarvamist. Kapitalikasumi maksusoodustused on tulemuslikkusega seotud vahendid ja need parandaksid investeeringute kvaliteeti.

Joonis 12. Riskikapitali ja äriinglite maksusoodustuste arv ELi riikides ja väljaspool Euroopat

Allikas: PWC ja IHS (2017), „Effectiveness of tax incentives for venture capital and business angels”, lõpparuanne. Euroopa Komisjoni tellitud uuring.
Märkus. Poliitikameetmete kombinatsioon tähendab maksusoodustuste liikide kombinatsiooni. Joonisel on kujutatud iga riigi olukorda 31. oktoobril 2016. Pärast seda on Küprosel ja Ungaris kehtestatud uusi maksukavasid.

Maksukuulekuskulud erinevad ELi riikides endiselt märkimisväärselt.

Maksusüsteemide keerukus, suured maksukuulekuskulud ja maksukindluse puudumine vähendavad tootmisressursse ning takistavad ettevõtlust ja investeerimist. Suured maksukuulekuskulud mõjutavad eelkõige väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid.

Maksukuulekuskulud tekivad peamiselt kulutatud ajast, selle asemel et kujutada endast otseseid kulusid, näiteks sellised, mis on seotud raamatupidamisega.

Joonisel 12 on näidatud aastast tundide arvu, mida keskmise suurusega ettevõtte vajab oma maksukohustuste täitmiseks. Kulutatud aeg hõlmab tunde, mida on vaja tegelemiseks äriühingu tulumaksu, käibemaksu ja töötajatelt tasutavate maksudega, sealhulgas töötasust kinnipeetavate maksudega ja

sotsiaalmaksetega. Aeg, mis ettevõtetele kulub maksukohustuste täitmiseks, võib olla hea näitaja selle kohta, kui suured maksukuulekuskulud asjaomasel riigis on.

Ettevõtluskeskkonna parandamiseks saaks maksusüsteemi reformida kolmel viisil:

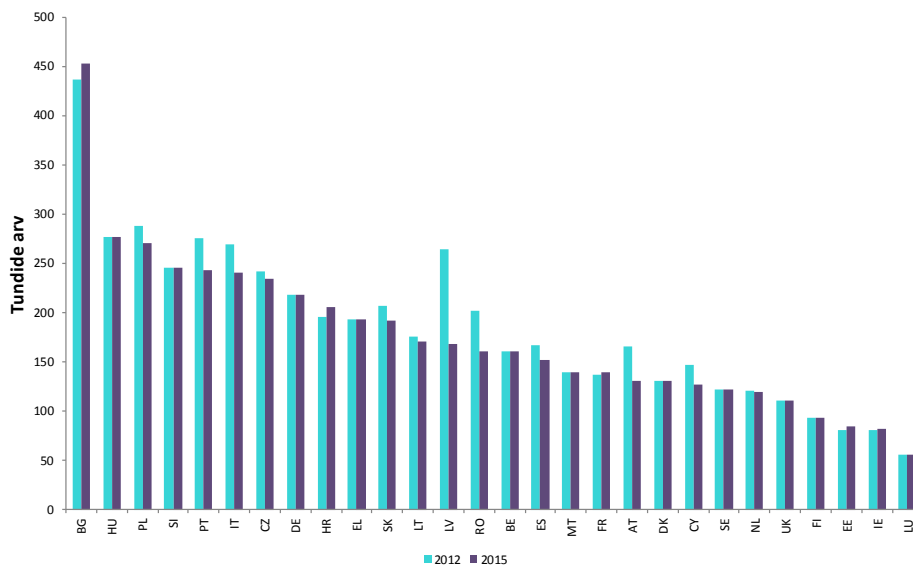
1. maksukohustuste lihtsustamise ja vähendamise, eriti alustavate ettevõtjate ja väiksemate ettevõtete puhul;
2. e-teenuste valiku laiendamise ja nende kättesaadavaks tegemise ühe akna süsteemides;
3. teadlikkuse suurendamisega, ettevõtjatest maksumaksjate teavitamise ja juhendamise muu hulgas sotsiaalmeedia vahendusel,

et aidata neil maksueeskirjadest kinni pidada.

Uute ja uuenduslike ärimudelite kasutamine on oluline maksusüsteemide tulevikukindlaks muutmiseks. ELi riigid tuginevad maksukuulekuse hõlbustamisel aina enam digitaalsele lõimimisele ning neid julgustatakse jätkama koostöomajanduse maksueeskirjade kohaldamise

lihtsustamist ja selgitamist. Neid julgustatakse ka hõlbustama ja parandama maksukogumist, kasutades ära selliste koostööplatvormide potentsiaali, mille loomist ergutatakse riigi ametiasutustega koostöö tegemiseks.

Joonis 13. Aastane tundide arv, mida keskmise suurusega ettevõtte vajab oma maksukohustuse täitmiseks, 2012 ja 2015

Allikas: Maailmapank (2016), „Doing Business 2017: Equal Opportunities for All“, Washington, DC, Maailmapank.

4.2. Töökohtade loomise ja tööhõive toetamine

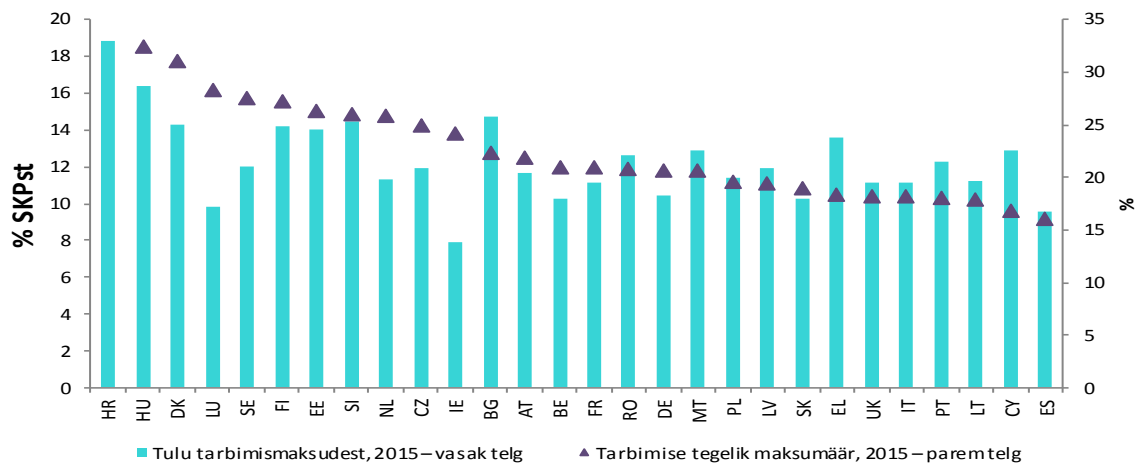
Viimastel aastatel on paljud ELi riigid vähendanud töajajate üldist maksustamist. Mõned riigid on vähendanud madalapalgaliste töötajate ja konkreetsete elanikkonnarühmade töajajamakse, suurendades samal ajal suurema sissetulekuga rühmade töajajamakse.

Pole aga võimalik tuvastada selget suundumust selles, kuidas neid maksuvähendusi on rahastatud.

Alternatiivsete tuluallikate kindlaks tegemisel on oluline võtta arvesse ka võimalikku negatiivset jaotuslikku mõju, mis kaasneb asjaomastes valdkondades maksude tõstmisega.

Allpool esitatud joonisel on näidatud tulu **tarbimismaksudest** protsendina SKPst igas ELi riigis. Sellel on näidatud ka tarbimise tegelikku maksumäära ELi riikides. Seda määratletakse kui kõigist tarbimismaksudest saadud tulu ja kodumajapidamiste lõpptarbimiskulutuste suhet.

Joonis 14. Maksutulu tarbimismaksudest ja tarbimise tegelik maksumäär, 2010–2015

Allikas: Euroopa Komisjon (2017), „Taxation trends in the European Union: 2017 Edition”, Eurostati andmete põhjal.

Märkus. Horvaatia tegeliku maksumäära kohta andmed puuduvad.

Korduvad omandimaksud on teine maksude liik, mida võib pidada tööjõumaksude kärbete korvamise vahendiks.

Allpool esitatud joonisel on näidatud tulu korduvatest omandimaksudest protsendina SKPst ELi riikides.

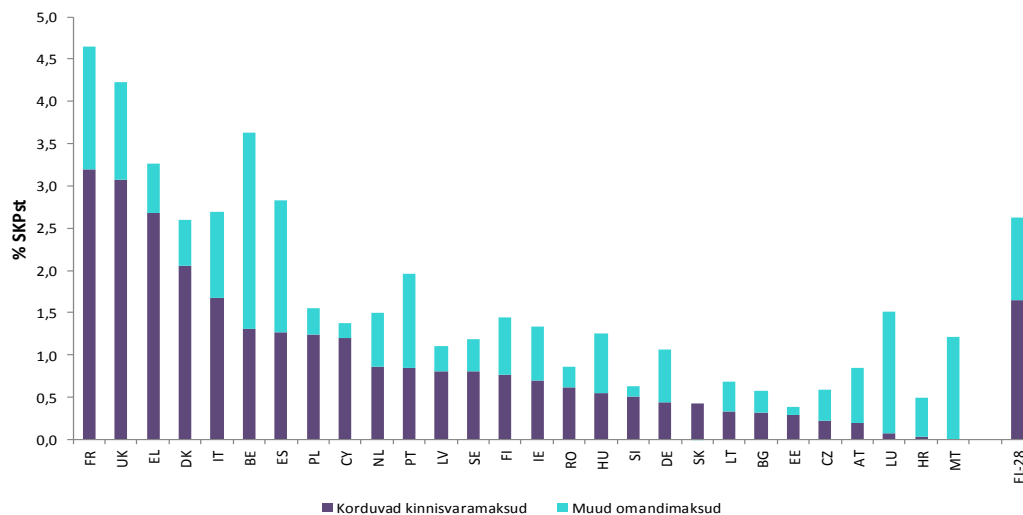
Korduvad omandimaksud on enamikus ELi riikides väiksed ning neid võib olla võimalik suurendada.

Riikides, kus kehtivad eluasememaksude süsteemid tuginevad suuresti tehingumaksudele, võib tõhusust suurendada ka riigisisene üleminek tehingumaksudelt korduvatele maksudele.¹²

Põhjalik analüüs on esitatud temaatilises teabelehes eluasemeturu kohta.

¹² Tehingumaksud pärsivad tavaliselt tehinguid, millega omandi üleandmine oleks tõhusam, muutes seeläbi turu õhemaks. Neil maksudel on negatiivne mõju ka tööjõu liikuvusele, arvestades suuri tehingukulusid, mis kaasnevad elukoha vahetamisega.

Joonis 15. Omandimaksudest saadav maksutulu protsendina SKPst, 2015

Allikas: Euroopa Komisjon (2017), „Taxation trends in the European Union: 2017 Edition”, Eurostati andmete põhjal.

Märkus. Andmed ei hõlma kaudse üüri pealt makstavat füüsilise isiku tulumaksu.

Kolmas maksude liik, mida võib pidada tööjõumaksude vähendamise korvamise vahendiks, on **keskkonnamaksud**. Nendega võidakse kaasa aidata ka õigluse parandamisele, kehtestades hind saastamise ja muu kahjuliku tegevuse negatiivsele mõjule ning aidates ajendada käitumise muutmist.

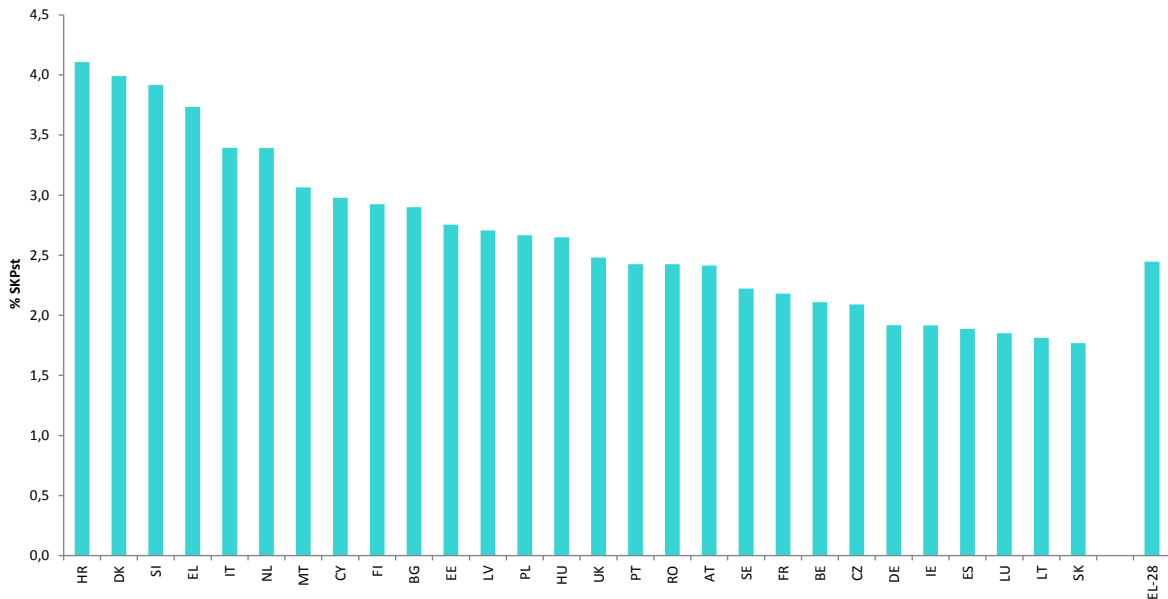
Allpool esitatud joonisel on näidatud tulu keskkonnamaksudest – energia-, transpordi-, saaste- ja ressursimaksudest – protsendina SKPst.

Keskkonnamaksudest saadava tulu osakaal SKPs on alates 2010. aastast pisut suurenenud, kuigi kõigi maksutulude seas on selle osakaal veidi vähenenud.

Tulu keskkonnamaksudest moodustab keskmiselt umbes 2,4 % SKPst ja umbes 4,1 % riigis, kus selle tulu osakaal SKPs on suurim (Horvaatia).

Muutusi keskkonnamaksudest saadud tulus ei too kaasa üksnes muutused maksumäärades, vaid ka muutused maksubaasis. On märkimisväärne, et samal ajavahemikul on vähenenud nii sisemaine energia kogutarbimine kui ka energia lõpptarbimine.

Joonis 16. Tulu keskkonnamaksudest, 2015

Allikas: Euroopa Komisjon (2017), „Taxation trends in the European Union: 2017 Edition”, Eurostati andmete põhjal.

Märkus. Energiamaksud jagunevad nelja põhikategooriasse: energia-, transpordi-, saaste- ja ressursimaksud. Energiamaksud hõlmavad nii transpordis kui ka paikselt kasutatavate energiatoodete makse. Transpordimaksud hõlmavad makse, mis on seotud mootorsõidukite omamise ja kasutamisega. Need hõlmavad ka muude transpordivahendite, näiteks õhusõidukite makse ja nendega seotud veeteenuste makse. Saastemaksud hõlmavad õhku eralduvate saasteainete mõõdetud või hinnangulise heite (v.a CO₂-heite) makse ning vee, jäätmekäitluse ja müraga seotud makse. Ressursimaksud hõlmavad mistahes makse, mis on seotud loodusvarade hankimise ja kasutamisega.

4.3. Ebavõrdsuse vähendamine ja sotsiaalse liikuvuse edendamine

Maksustamisel on oma osa ebavõrdsuse vähendamisel ja sotsiaalse liikuvuse toetamisel, olgu see ennetamise, ümberjaotamise või käitumise parandamise või ajendamise abil.

Euroopas on erinevaid sotsiaalseid mudeleid ja nende rahastamiseks vajaliku riigi raha summa on erinev.

Piisavate vahendite tagamine avaliku sektori kulutuste rahastamiseks peaks tuginema:

1. sobivale maksustruktuurile, milles võetakse arvesse investeringuid ja tööhõivekaalutlusi, ning

2. kindlaks tegemisele, et iga ühiskonnaliige maksab oma õiglase osa.

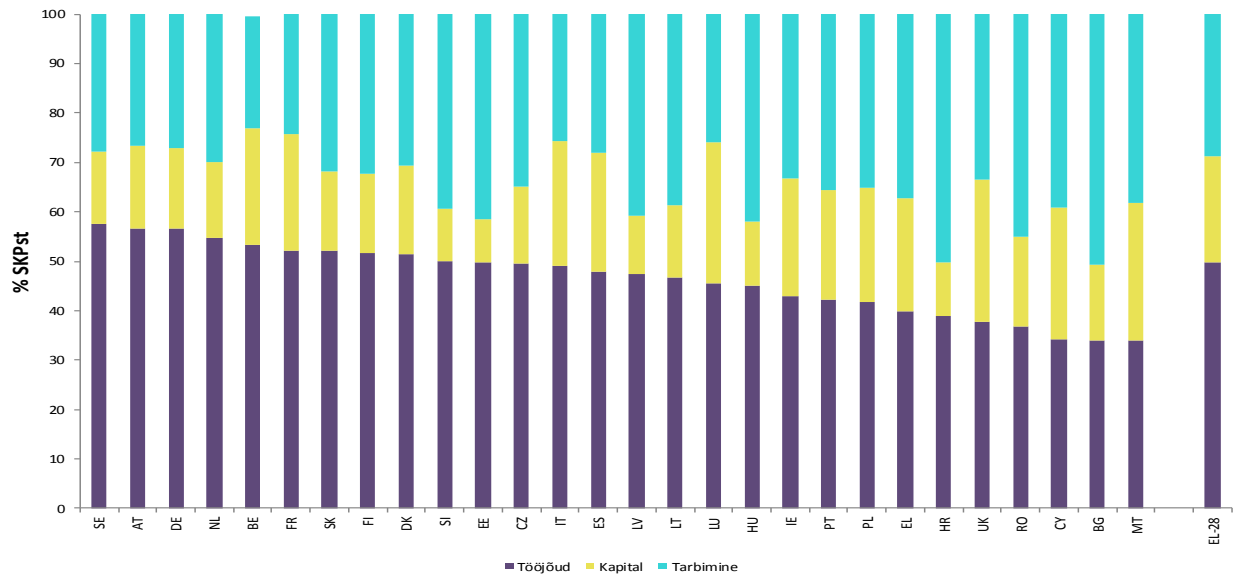
ELi riikide maksusüsteemid on korraldatud erinevalt nii maksumäärade kui ka maksustatavate tegevuste poolest.

Joonisel 17 on näidatud ELi riikide maksustruktuuri majanduslike funktsioonide põhjal, illustreerimaks riikidevahelisi erinevusi.

Kapitali maksustamine võib olla asjakohane moodus võimaluste võrdsuse parandamiseks ja jõukuse võrdsemaks jaotamiseks, võttes nõuetekohaselt arvesse tõhususe aspekte.

Maksukuulekuse tagamine kapitali maksustamise puhul on praktikas aga keeruline.

Joonis 17. Maksustruktuur maksubaasi majandusliku funktsiooni alusel, 2015

Allikas: Euroopa Komisjon (2017), „Taxation trends in the European Union: 2017 Edition”, Eurostati andmete põhjal.

Märkus. Sellel joonisel hõlmab „kapitali” maksustamine kõiki muid kategooriaid, mida pole liigitatud tööjõu või tarbimise maksustamiseks.

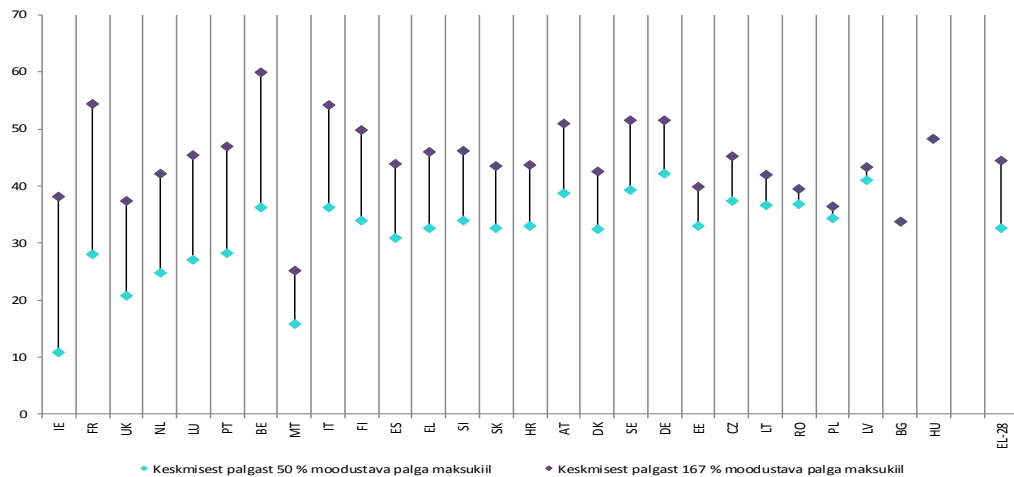
Füüsilise isiku tulu progressiivne maksustamine on üks maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide olulisi ümberjaotamismeetmeid. Järgneval joonisel on näidatud töötajate tulumaksude progressiivsuse määra, võrreldes kõrge- ja madalapalgaliste töötajate maksukiilu.

Progressiivsuse määr on teoreetiline ja põhineb standardmääradel. See ei kajasta maksupettusi, maksustamise vältimist ega maksudest kõrvalehoidumist.

Tulumaksusüsteemide progressiivsus, eelkõige madalapalgaliste töötajate maksukoormus, on oluline ka töökohtade loomiseks, mis võimaldab pääseda vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest.

Iirimaal, Prantsusmaal, Ühendkuningriigil ja Hollandil on kõige progressiivsemad töötajate tulumaksusüsteemid. Ungaril, Bulgaarial ja Lätil on kõige vähem progressiivsed töötajate tulumaksusüsteemid.

Joonis 18. Töötajate tulumaksu progressiivsuse määr ELi riikides, 2016

Allikas: Euroopa Komisjoni maksu- ja hüvitisnäitajate andmebaas OECD andmete põhjal.

Märkus. 1) Andmed maksukiilu kohta on esitatud lasteta vallalise palgasaaaja kohta. 2) Küprose kohta värsked andmed puuduvad. 3) Riigid on esitatud kahanevas järjekorras keskmisest palgast 167% moodustava palga ja keskmisest palgast 50% moodustava palga maksukiilude suhte järgi. 4) 2016. aasta andmed pole veel kättesaadavad Malta, Horvaatia, Leedu, Rumeenia ja Bulgaaria kohta.

Allpool esitatud joonisel on näidatud **maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide korrigeerivat mõju**, võrreldes turupõhiste sissetulekute Gini kordajat netotulu Gini kordajaga (nii absoluutses kui ka suhtelises arvestuses).

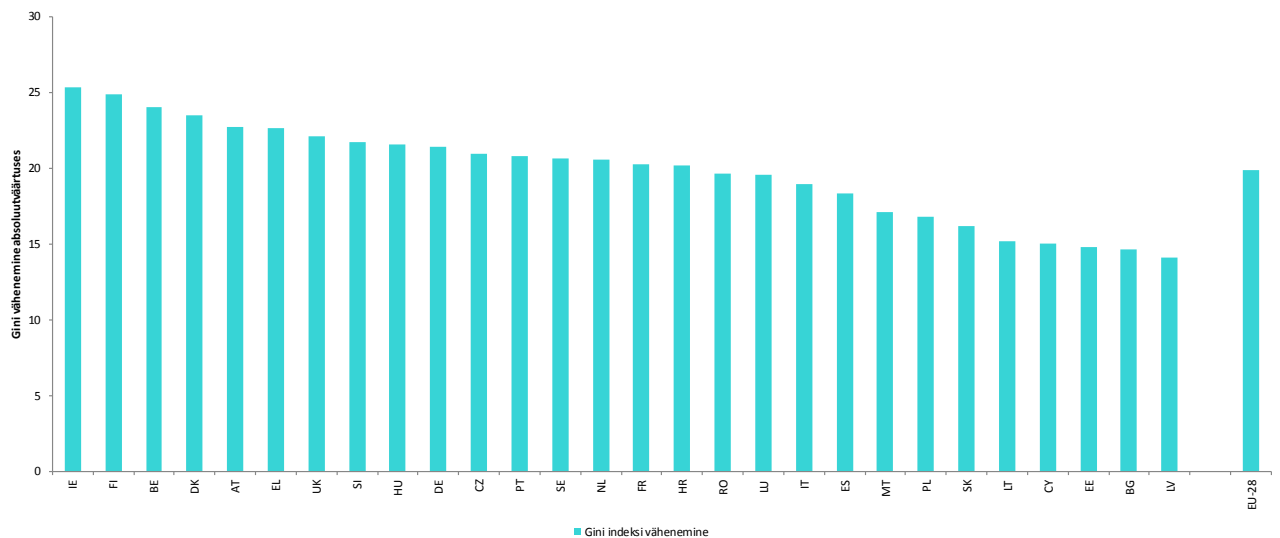
See illustreerib asjaolu, et kuigi maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide eesmärk on võidelda sissetulekute ebavõrdsuse vastu

kõigis ELi riikides, on nende mõju ulatus erinev.

Sissetulekute ebavõrdsus on teatavates ELi riikides endiselt suur, sealhulgas mõnes riigis, kus maksude ja hüvitiste ümberjaotuslik mõju on suhteliselt väike.

Suurim ümberjaotuslik mõju, mida kajastab Gini indeksi suhteline vähenemine, on Soomes, Belgias ja Taanis.

Joonis 19. Maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide korrigeeriv mõju ELi riikides

Allikas: Eurostat, 2016.

Märkus. 1) Turupõhiste sissetulekute ebavõrdsuse (st enne makse ja hüvitisi) ja netotulu ebavõrdsuse (st pärast makse ja hüvitisi) Gini kordajate vahe. Sissetulekuandmeid on korrigeeritud leibkonna suurusega (ekvivalentsissetulek). 2) Iirimaa, Itaalia ja Luksemburgi kohta puuduvad 2016. aasta andmeid ning kasutatakse 2015. aasta andmeid.

4.4. Maksukuulekus¹³

Maksukohustuse täitmise tagamine on olnud hädavajalik vahend maksusüsteemide õiglasemaks muutmiseks ja jääb selleks. See tähendab avaliku sektori asutuse võimu maksimaalset kasutamist, et sundida maksumaksjaid õiget asja tegema. See hõlmab piiriülest koostööd, tõhusaid auditeid, juurdepääsu teabele ja uurimisandmetele ning kiireid sissenõudmismenetlusi.

Ühtlasi on oluline edendada usaldust, läbipaistvust ja maksukuulekuskultuuri mitmesuguste meetmetega:

- kogutud maksutulu väärtuse tõhus teatamine maksumaksjatele; maksuhaldurite tegevuse jälgimine ja selle tulemuste näitamine;
- maksumaksjate julgustamine käituma maksude maksmisel eetilisel teavituse- ja harimiskampaaniate kasutamise selgitamiseks, miks on

oluline, et igaks oma õiglase osa maksaks. Need peaks olema mõeldud eelkõige noortele – tulevastele maksumaksjatele;

- koostöö ettevõtetega, et parandada maksukuulekust ning käitumisökonomika teadmiste kasutamist, et suunata maksumaksjaid tegema õigel ajal õiget asja.

2016.–2017. aastal võtsid ELi riigid endiselt meetmeid oma süsteemide parandamiseks, jätkates eelnevate aastate suundumust.

Hoolimata reformidest ja tehtud edusammudest on maksudest kõrvalehoidumine ja maksupettused Euroopas aga siiski suur probleem. Seega jääb maksudest kõrvalehoidumise vastu võitlemine üheks komisjoni prioriteetideks, nagu näitavad ka arvukad algatused selles valdkonnas.

Üks neist on käibemaksusüsteemi ajakohastamine, mis aitab kaasa maksupettuste vastu võitlemisele. 2017. ja 2018. aastal võtab komisjon vastu ulatusliku käibemaksureformi paketi, et võidelda suureneva maksupettuste riski vastu, lihtsustada ettevõtete käibemaksukohustusi ja pakkuda

¹³ Agressiivse maksuplaneerimise ja maksustamise vältimise küsimusi käsitletakse eraldi teabelehes.

liikmesriikidele suuremat paindlikkust määramisel, millistele toodetele tuleks kohaldada vähendatud maksumäärasid.

5. KASULIKUD ALLIKAD

- Euroopa Komisjon, „Tax policies in the European Union: 2017 Survey“, peagi avaldatav.
- Euroopa Komisjon, „Taxation trends in the European Union: 2017 Edition“, Luxembourg, 2017

Kuupäev: 28.9.2017